

АНАЛИЗ НА СИТУАЦИЯТА С ГОРСКИТЕ ПОЖАРИ В БЪЛГАРИЯ, 2025 Г.

Резюме

ВЪВЕДЕНИЕ

През последното десетилетие горските пожари в България стават все по-чести, по-интензивни и засягат все по-големи територии, включително и защитени зони. Техният мащаб, както и щетите, които нанасят върху природата, човешкото здраве и имуществото, налагат въвеждането на спешни мерки. Докладът на WWF-България цели да даде цялостна картина на ситуацията с горските пожари у нас, да очертае структурните слабости и заплахи, а също и да посочи възможности за подобряване на системата за превенция и борба с пожарите. Документът завършва с препоръки към отговорните институции, като WWF-България припознава и своята роля в справянето с пожарите и последиците от тях.

ЦЕЛИ НА ПРОУЧВАНЕТО И МЕТОДОЛОГИЯ

Прочуването има за цел да анализира ситуацията с горските пожари, да оцени правната, институционалната и оперативната рамка, както и да предложи мерки за подобрене. Анализът е извършен чрез преглед на публични източници, нормативни документи, европейски политики и данни от институции, сред които ИАГ, ГДПБЗН, МОСВ и др.

ПРОУЧВАНЕТО ОБХВАЩА ПЕРИОДА 2010-2024 Г. И ВКЛЮЧВА:

- анализ на правната рамка за превенция и защита от горски пожари, включително националното и европейско законодателство, политики, стратегически планове и документи;
- описание на институционалната рамка и разпределението на отговорностите;
- анализ на ситуацията с горските пожари за последните 15-20 години (в т.ч. брой пожари, засегнати горски територии, причини, нанесени щети);
- оценка на ефективността на системите за превенция и за борба с горски пожари, прилагани в България;
- преглед на средствата, отделяни през последните години за борба с пожарите и доколко са използвани по предназначение;
- SWOT анализ на текущото състояние.

ПРАВНА И ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА

В България правната рамка включва: Закона за горите, Закона за защита при бедствия, Закона за Министерството на вътрешните работи, Закона за биологичното разнообразие, Закона за защитените територии, Закона за опазване на земеделските земи, редица подзаконовни наредби, както и Наказателния кодекс. На европейско ниво важна роля играят: Европейската информационна система за горски пожари, Механизмът за гражданска защита на ЕС и Регламент 2024/1991, а също и Стратегията на ЕС за горите и за адаптация към изменението на климата. Основните институции с отговорности за справяне с горските пожари са: Министерският съвет, МВР (ГДПБЗН), МЗХ, ИАГ, МОСВ, общините и доброволните формирования.

АНАЛИЗ НА ТЕКУЩАТА СИТУАЦИЯ

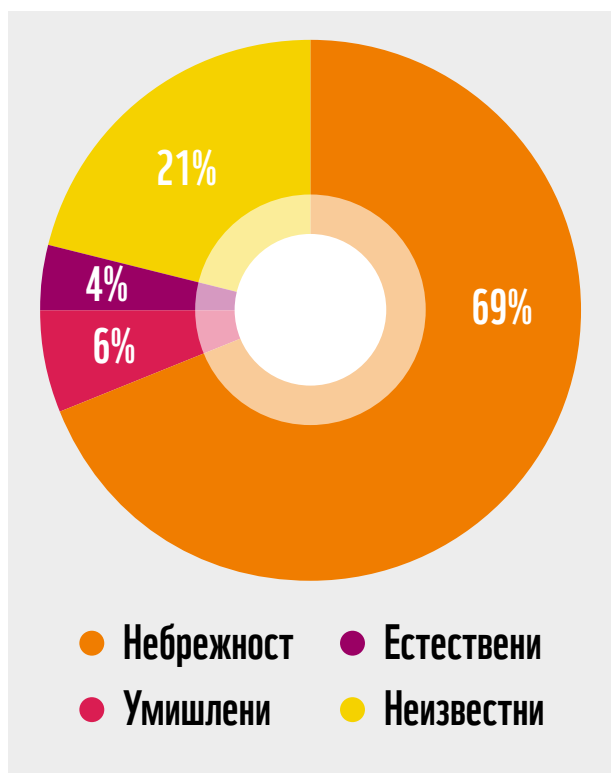
През последните 15 години (2010–2024 г.) в България са регистрирани **над 7 000 горски пожара, обхванали над 110 000 ха** (над 1.1 милиона дка) **територия**. Само през 2024 г. са регистрирани близо 600 пожара, като особено засегнати са районите на Родопите, Странджа, Пирин и Сакар. Пожарите стават все по-интензивни, трудно контролируеми и все по-често навлизат в защитени територии. Традиционно пожароопасният сезон има два пика – пролетен и летен. Напоследък обаче се наблюдава отклонение от нормата. Ставаме свидетели на голям брой пожари също в края на есента (ноември) и в зимните месеци (декември, януари, февруари). Това потвърждава наличието на постоянен риск от възникване на горски пожари. Тази тенденция вероятно ще продължи и в бъдеще, като се имат предвид прогнозите за климатичните промени и въздействието им върху горските пожари.

Година	Брой на пожарите	Засегнати горски територии, ха	Опожарена площ от върхови пожари, ха	Преки щети, лева
2010	222	6526	29,9	77 394
2011	635	6882,6	498,5	1 783 544
2012	876	12 729,8	1 604,4	2 375 756
2013	408	3313,9	486,8	737 593
2014	151	916	41,1	76 360
2015	429	4312,8	166,7	736 961
2016	584	6338,9	715,6	5 953 294
2017	513	4569,4	989,0	3 987 532
2018	222	1453	19,7	39 286
2019	668	5619,6	419,1	2 071 115
2020	499	5257,9	336,5	621 130
2021	349	3143,4	413,7	152 401
2022	516	8126	644,6	992 000
2023	448	6388,3	689,6	329 000
2024	595	17 116,4	1 462,4	8 395 690
ВСИЧКО	7115	92 694,0	29,9	28 329 056
СРЕДНО	474	6180,0	29,9	1 888 604

Брой на горските пожари, засегнати площи и размер на преките щети (Източник: ИАГ)

Основните причини за възникването на горски пожари в България са свързани с човешка дейност. Статистиката сочи, че **96% от пожарите са резултат от човешка намеса** – преднамерена или поради небрежност. Открояват се причини като: палене на стърнища и растителни остатъци, изхвърляне на фасове, небрежно боравене с открит огън, наличие на технически неизправности и умишлен палеж. Само в 2-4% от случаите причината за възникване на пожар е естествена (най-често следствие от мълния).

С голяма вероятност може да се твърди, че **над 80% от всички горски пожари възникват извън горските територии** и впоследствие се прехвърлят в тях. За голяма част от пожарите в равнинните и хълмисти части на България е известно, че са стартирали от земеделски площи или пасища при изгарянето на стърнища, сухи треви или други растителни остатъци, след което са се разпространили в съседни горски територии.

Причини за възникването на горските пожари в периода 2010 – 2024

Щетите от горските пожари са значителни както в екологичен, така и в икономически аспект.

Преките щети върху горските територии и инфраструктура, причинени от горски пожари в периода 2010–2024 г., се оценяват на близо 14,5 милиона евро. Тази сума не включва разходите,

отделени за възстановяване на изгорелите площи, нито разходите на Министерството на вътрешните работи, Министерството на отбраната, областните администрации, общините и доброволците за гасене на пожарите. На практика загубите, причинени от горски пожари, са значително по-големи от преките щети, изчислени от ИАГ.

Косвените щети, свързани със загуба на екосистемни услуги, биоразнообразие и туризъм, са трудно измерими, но според експертни оценки **надвишават 100 млн. лв. годишно**. В допълнение има загуби на реколти, загинали са множество диви и селскостопански животни, в някои случаи има нанесени вреди върху частна собственост и сгради и най-важното – **застрашени са човешки животи**. С настъпващи климатични промени пожарите ще стават все по-мощни и опустошителни. Очаквани са значително по-високи рискове за имуществото, здравето и живота на гражданите.

Анализът установява, че липсва систематизирана и обобщена публична информация за **пожарите в защитени територии** и зони от екологичната мрежа „Натура 2000“. Въпреки това се смята, че броят на пожарите в националните паркове и резерватите е относително нисък през последните 20-25 години в сравнение с пожарите в горски територии, управлявани от други държавни структури като горските служби, държавните горски предприятия и общините. Според експертите на WWF това може да се дължи на факта, че старите гори са по-разнообразни като състав, което допринася за устойчивостта им към природни бедствия. Освен това те са по-труднодостъпни и в повечето случаи – отдалечени от земеделските земи и населените места, откъдето започват над 80% от пожарите.

Близо 87% от засегнатите територии са залесени, като преобладават широколистните гори. По-голямата част от пожарите в периода 2000 - 2020 г. са засегнали дъбови (Quercus sp.) и борови (Pinus sp.) гори. Повече от 70% от всички пожари и 75% от общата опожарена територия се състои именно от такива гори. Тази тенденция съответства на факта, че повечето от пожарите възникват в низините, където естествената горска растителност е доминирана от дъбовете, но има и висок процент борови култури.

Предизвикването на пожар в горски територии е престъпление по Наказателния кодекс, като наказанието с лишаване на свобода и налагане на глоби е по-тежко в случаите на пострадали хора, на особено ценно имущество, на защитени територии и др. В много случаи обаче виновниците така и не се установяват. С нарастващите климатични предизвикателства, горските пожари в България ще се превръщат в още по-сериозна заплаха, ако не се вземат спешни мерки за превенция, контрол и ангажираност на всички заинтересовани страни.

КАК СЕ ВЪЗСТАНОВЯВАТ ГОРИТЕ СЛЕД ПОЖАРИ?

Горите, пострадали или унищожени от пожари, се възстановяват по два начина: чрез залесяване или по естествен път. Законът казва, че към залесяване се пристъпва, ако за период от три години се установи, че процесите на естественото възобновяване са затруднени или неосъществими.

Средният разход за 1 дка изкуствено възобновяване възлиза на **около 1800 – 2000 лв.** Самото залесяване е комплексна работа, която освен засаждане на фиданки или засяване на семена обхваща и дейности като: събиране, добив и производство или закупуване на горски репродуктивни материали (фиданки, семена, резници), подготовка на почвата, ограждане, попълване и отглеждане на създадените култури, както и подпомагане на естественото възобновяване.

ПРЕВЕНЦИЯ И БОРБА С ГОРСКИ ПОЖАРИ

Според доклада системата за превенция страда от недостатъчно финансиране, липса на координация и остаряла техника. Въпреки активните усилия на ИАГ и МЗХ, системата за ранно предупреждение за горски пожари в България остава частично развита и не обхваща всички рискови зони. Системите за наблюдение и информираност на обществото не са на нужното ниво. Ключова роля играят доброволните формирования, но не получават нужната подкрепа от държавата. Към момента България не разполага със специализирани хеликоптери или самолети за гасене на горски пожари. При необходимост за тази цел се използват наличните три вертолета „Кугър“ и „Ми-17“ на Министерството на отбраната.

1. ИЗГРАЖДАНЕ И ПОДДЪРЖАНЕ НА СИСТЕМИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ, РАННО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ И ОПОВЕСТЯВАНЕ

Изграждането на национална система за бързо откриване и реагиране при пожари остава един от основните приоритети, свързани със защитата на горските територии от пожари. Днес функциониращите пожаронаблюдателни кули са 22, девет от които на територията на ЮЗДП. Обикновено са оборудвани с различни сензори, термовизионни камери и системи за ранно откриване на пожари и могат да предават информация в реално време. Могат да регистрират както възникването на пожара, така и да проследят фронта и посоката на огъня. Тяхната цел е да осигурят ранното откриване на горски пожари и по този начин да съкратят максимално времето, необходимо за първоначална им атака. Това е важно, за да се намали както размера на опожарените площи, така и непреките щети като нарушаване на горските екосистеми,

загуба на биологично разнообразие и местообитания, емитиране на парникови газове и т.н.

2. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПОЖАРООПАСНИЯ СЕЗОН В ГОРСКИТЕ ТЕРИТОРИИ

По време на този сезон се забранява паленето на открит огън и извършването на огневи работи на разстояние, по-малко от 100 м от границите на горските територии. Кметовете на общините следва да засилят контрола в земеделските територии за спазване на забраната за изгаряне на стърнища и други растителни остатъци.

3. ПОВИШАВАНЕ НА ИНФОРМИРАНОСТТА И ОБЩЕСТВЕННОТО СЪЗНАНИЕ

Провеждането на образователни кампании за осведомяване на хората за това как да опазват горите от пожари е отговорност на различни национални институции, включително ИАГ, МЗХ, МОСВ, МВР, както и на местните власти. Целта е да се изгради и развие култура на разбиране сред широката общественост и особено сред земеделските стопани относно риска от горски пожари и огромните щети, които могат да причинят. Другата основна цел на тези обучения е да се възпитат чувствителност и ангажираност към темата за опазването на горите.

4. СПЕЦИАЛИЗИРАНИ ГРУПИ ЗА ДЕЙСТВИЯ ПРИ ГАСЕНЕ НА ГОРСКИ ПОЖАРИ КЪМ ДЪРЖАВНИ ГОРСКИ И ЛОВНИ СТОПАНСТВА

Общият брой на служителите и работниците у нас, включени в тези групи, е над 2000 души. Освен това ДГС и ДЛС разполагат със 126 автомобили с висока

проходимост, снабдени със система за първоначална атака на пожари. При необходимост от локализиране на разпространението на по-големи горски пожари се използва и друга тежка техника: 16 верижни булдозера и 24 колесни багера. В допълнение Южноцентралното държавно предприятие, гр. Смолян разполага с пет дрона, които се използват за наблюдение на териториите, а при избухване на пожар дават възможност да се установи неговото местоположение и обхват, както и да се проследи развитието му.

5. ДОБРОВОЛНИ ФОРМИРОВАНИЯ

У нас са регистрирани общо 273 доброволни формирования. Разходите за тяхното обучение, екипировка и застраховка са за сметка на държавния бюджет като делегирана от държавата дейност. Общината следва да осигури останалия необходим финансов ресурс за поддържане на техниката, закупуване на специализирано оборудване, както и други разходи, свързани с благосъстоянието на доброволците. Техният принос е особено значим при гасенето на пожари в хълмисти и планински терени, които са недостъпни за специализираната противопожарна техника.

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ СЪС СЪСЕДНИ ДЪРЖАВИ

В страни като Гърция и Турция се прилагат ефективни модели за превенция и мониторинг чрез GIS-системи, дронове, обучения на местните общности и централизирано управление на риска. България може да взимашта добри практики за борба с горските пожари и обучение на доброволци.

КАК ГЪРЦИЯ СЕ БОРИ С ГОРСКИТЕ ПОЖАРИ?

Гърция разполага с 90 самолета и хеликоптера за гасене на пожари, както и със стотици нови превозни средства за противопожарната служба. Към 2024 г., в страната има около 14 100 пожарникари, а допълнителни 2500 се наемат за летния сезон. Така, заедно с около 4100 доброволци, са налице повече от 21 000 души с ангажимент в борбата с горските пожари. Подготвят се и обикновените граждани, особено за случаите когато пожарната служба вече не може да се справи с даден пожар, и те сами трябва да спасяват селата и къщите си от пламъците.

В Гърция причиняването на горски пожар се третира

като криминално деяние, дори и да е неволно. През 2023 г., правителството приема по-строги законови мерки, като предвижда глоби до 200 000 евро и възможни присъди до 20 години затвор за тези, които предизвикват пожари, независимо дали умишлено или поради небрежност

КАК ТУРЦИЯ СЕ БОРИ С ГОРСКИТЕ ПОЖАРИ?

Турция разполага с общо 776 пожаронаблюдателни кули, които са част от системата за ранно откриване и оповестяване. С помощта на 368 камери, монтирани на 184 от кулите, се наблюдават най-уязвимите територии с повишен риск. Освен това, за откриването на горски пожари се използват 81 безпилотни кули, оборудвани с камери и съвременен софтуер. За прогнозиране на риска от пожари се използва и метеорологична система за ранно предупреждение, която, на базата на данни за вятъра, температурата и влажността, генерира тридневни карти за риска от пожари. В постоянна готовност са 26 самолета, 14 дрона и 105 хеликоптера.

SWOT АНАЛИЗ

Силни страни	Слаби страни	Възможности	Заплахи
налична правна рамка	остаряла и недостатъчна техника	засилено участие на гражданите	незаконни дейности в горските територии
институции с ясно разпределени отговорности	ограничено и недобре усвоявано финансиране	наличие на европейски програми за финансиране	продължаващо влияние на климатичните промени
наличие на професионално обучен персонал за гасене на горски пожари	зле поддържана пътна инфраструктура в горските територии	нови технологии – сателитно наблюдение, GIS, модели за прогнозиране, термокамери с висок обхват и др	недостатъчен брой експерти, практики и изследователи в областта на управлението на пожарите
доброволни формирования в 90% от общините	неефективна система за санкциониране на нарушителите	добро сътрудничество със съседните страни	обществена неангажираност
опит при възстановяването на гори, пострадали от пожари	слаб контрол от страна на отговорните институции		

© Shutterstock

ПРЕПОРЪКИ

С оглед справянето с все по-сериозната заплаха от горски пожари докладът предлага следните мерки:

- засилване на координацията между институциите;
- доизграждане на националната система за ранно предупреждение;
- подобряване на контрола от страна на отговорните институции и местната власт върху дейностите в земеделските територии;
- повишаване нивото на обществена информираност;
- финансиране на доброволчески структури за борба с горските пожари;
- подобряване състоянието на пътната инфраструктура в горските територии;
- закупуване на допълнителни средства за борба с горските пожари и обучения на доброволците;
- активно използване на европейски инструменти и технологии за мониторинг.

WWF-БЪЛГАРИЯ РАБОТИ ЗА:

адаптация на гори към климатичните промени;

обявяване на нови защитени територии;

опазване на старите гори на България;

повишаване на обществената осведоменост относно горските пожари с цел превенция.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Горските пожари са нарастващ риск за България. Статистиката сочи, че през последните 30 години броят на пожарите и опожарените площи са се увеличили значително. Настоящият анализ подчертава нуждата от системен подход, стратегическа превенция и участие на всички заинтересовани страни. WWF-България има ключова роля в насърчаване на устойчиви решения и партньорства.

НАШАТА МИСИЯ Е ДА СПРЕМ
ДЕГРАДАЦИЯТА НА ПРИРОДНАТА
СРЕДА НА ПЛАНЕТАТА И
ДА ИЗГРАДИМ БЪДЕЩЕ,
В КОЕТО ХОРАТА ЖИВЕЯТ
В ХАРМОНИЯ С ПРИРОДАТА.

Работим, за да поддържаме
естествената среда в полза
както за хората, така и за
дивата природа.

together possible™

wwf.bg

© 2025

©1986 Панда символ WWF – Световен фонд за дивата природа
(World Wide Fund for Nature)

® „WWF“ е регистрирана търговска марка на WWF.

Всички права запазени.

WWF България, ул. Княз Борис I, № 147, гр. София, п.к. 1000
За контакти и повече информация посетете сайта ни wwf.bg